

3.3 รับฟังข้อมูลจากผู้ปกครองเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู

3.4 จัดประชุมประเมินผลของครู

3.5 สรุปผลการประเมินการทำงาน โครงการวิชาการที่ได้รับมอบหมาย

3.6 ทำการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานของ โรงเรียน

จะเห็นได้ว่ากระบวนการบริหารงานวิชาการมีความสำคัญมากต่อการศึกษาทุกระดับ และทุกสถานศึกษา การทำงานอย่างมีระบบแบบแผน เป็นขั้นตอน และกระบวนการสม่ำเสมอและต่อเนื่องซึ่งจะนำมาสู่การบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร อันจะส่งผลให้ได้รับการยอมรับจาก ชุมชนผู้ปกครอง และรวมไปถึงผู้เรียนสามารถนำความรู้ความสามารถไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญที่สุดในการบริหาร โรงเรียนและถือเป็นหัวใจของบริหารโรงเรียน เพราะการบริหารงานทุกอย่างของโรงเรียนก็เพื่อความสำเร็จทางวิชาการ นอกจากนี้งานวิชาการยังเป็นงานที่สร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้มีคุณธรรมเพื่อสร้างสรรค์สังคมให้มีความสงบสุข ได้มีนักวิชาการทางการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงานวิชาการดังนี้ กมล ภูประเสริฐ. (2545 ; อ้างถึงใน สันติ บุญภิรมย์. 2552 : 28 - 30) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ โดยสรุปสาระสำคัญไว้ 9 ประการ ดังนี้

1. การบริหารหลักสูตร คือการดำเนินงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางระดับประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคลากรของสถานศึกษาได้จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้รายปี รายภาคเรียน ตามลำดับที่เหมาะสมกับชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง จึงมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากร สภาพการดำรงชีวิตและปัญหาต่าง ๆ โดยจำแนกตามชั้นปีและช่วงชั้น เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาพร้อมทั้งกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสม

2. การบริหารการเรียนการสอน คือ การดำเนินงานเกี่ยวกับการรวบรวม วิเคราะห์ และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้แล้วในการบริหารหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหมายความว่า กิจกรรมการเรียนการสอนผู้เรียนได้ดำเนินการดังนี้

2.1 ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง

2.2 ผู้เรียนได้สร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง โดยการศึกษาค้นคว้าจาก

แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ตามความเหมาะสม แล้วนำมาสรุป

2.3 ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดอย่างมีเหตุผล

2.4 ผู้สอนปลูกฝังหรือเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทางด้านค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมและเป็นคนที่สมบูรณ์ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เมื่อการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงเป็นหน้าที่ของผู้ที่จะต้องดำเนินการจัดให้มีสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้กำหนดไว้แล้ว โดยให้ศึกษาเนื้อหาสาระควบคู่กับการปฏิบัติภารกิจจริง

3. การบริหารการประเมินผล คือ การดำเนินงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบเกี่ยวกับหน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ เพื่อจะได้พิจารณาเตรียมการขั้นตอนต่อไป เกี่ยวกับการกำหนดวิธีการและเครื่องมือ ตลอดจนจัดให้มีการสร้างเครื่องมือที่จะใช้ในการวัด ประเมินผลการเรียนรู้ และกำหนดวิธีการและช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม เพื่อแสดงให้เห็นถึง พัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน รวมถึงการควบคุมดูแล ส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนตาม วิธีการและเครื่องมือที่ได้กำหนดไว้ และการจัดทำหลักฐานการศึกษาตามแบบที่กำหนด

4. การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา คือ การดำเนินงานเกี่ยวกับการทำความเข้าใจกับหลักการนิเทศภายในที่มีเป้าหมายสู่มาตรฐานการศึกษาาร่วมกัน เกิดจากการร่วมกันคิด ร่วมกันทำให้แต่ละคนเป็นทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อให้สถานศึกษานั้น ๆ สามารถพึ่งตนเอง ได้ในทางวิชาการจัดให้มีการกำหนดวิธีการและระยะเวลาการนิเทศภายในให้เป็นไปในลักษณะของ กัลยาณมิตร ประกอบกับให้มีการควบคุมดูแล ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาาร่วมกันในการนิเทศภายใน

5. การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ คือ การดำเนินงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาของบุคลากรร่วมกันเพื่อหาข้อสรุปว่า บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความสามารถ ในด้านใดบ้าง และในด้านใดบ้างที่จะต้องพึ่งพาทุคคณาจารย์นอก จัดให้มีการพัฒนาบุคลากรในรูปแบบ ต่าง ๆ ในระยะเวลาที่เหมาะสมและต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีมาตรการควบคุมดูแลให้การดำเนินงานด้านนี้ เป็นไปตามแผนที่ใดกำหนดไว้

6. การบริหารการวิจัยและพัฒนา คือ การดำเนินงานเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ และจัดให้มีการทำ วิจัยในภาพรวมของสถานศึกษา อันเป็นผลมาจากการกำหนดประเด็นปัญหาาร่วมกัน ในขณะเดียวกัน ก็จัดให้มีมาตรการในการควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการวิจัยตามที่ได้กำหนดไว้

7. การบริหาร โครงการทางวิชาการอื่น ๆ คือ โครงการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ส่งเสริมทางวิชาการเพื่อผู้เรียนได้นำความรู้ไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น โครงการแข่งขันความสามารถ ของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เป็นต้น

8. การบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ คือ การจัดทำข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการให้เป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วยกำหนดยุทธศาสตร์ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมและแยกแต่ละงานให้เหมาะสมจัดให้มีการควบคุมดูแลและส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศให้เป็นไปตามกำหนด พร้อมทั้งจะนำข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการดังกล่าวไปใช้ในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาต่อไป

9. การบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษา คือ การประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษาโดยภาพรวม ประกอบด้วยสามขั้นตอนด้วยกัน ได้แก่ การประเมินผลก่อนการดำเนินงาน การประเมินผลระหว่างการทำงาน และการประเมินผลหลังการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนกำหนดวิธีการและเครื่องมือในการประเมินผลในช่วงเวลาที่เหมาะสม

ปริญญาน วรศาสตร์ วจน. (2546 : 3 - 4) ได้กำหนดขอบข่ายของงานวิชาการดังนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน มีรายละเอียดของงานดังนี้
 - 1.1 แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดปฏิทินการศึกษาความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่ การจัดขั้นตอนและเวลาในการทำงาน
 - 1.2 โครงการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร
 - 1.3 บันทึกการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์ โดยการวางแผนไว้ล่วงหน้า และยึดโครงการสอนเป็นหลัก
2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดีและสามารถปฏิบัติได้จึงต้องมีการจัดเกี่ยวกับการเรียนการสอนดังนี้
 - 2.1 การจัดตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละรายวิชา
 - 2.2 การจัดชั้นเรียน เป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในห้องเรียน
 - 2.3 การจัดครูเข้าสอน การจัดครูเข้าสอนต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษาและความพร้อมของบุคลากร รวมถึงการเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน
 - 2.4 การจัดแบบเรียน โดยปกติสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการจะใช้แบบเรียนกระทรวงกำหนด นอกจากนั้นครูอาจใช้หนังสืออื่นเป็นหนังสือประกอบหรือจากเอกสารที่ครูเตรียมมา

2.5 การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวหน้า วิทยาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ ความก้าวหน้าของสังคม ธุรกิจ อุตสาหกรรม

2.6 การฝึกงาน จุดมุ่งหมายของการฝึกงานเป็นการให้นักเรียนนักศึกษา รู้จัก นำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงรวมทั้งยังมุ่งให้ผู้เรียน ได้เห็นปัญหาที่แท้จริงสาขาวิชาและ อาชีพเพื่อให้โอกาสผู้เรียนได้เตรียมตัวที่จะออกไปเผชิญกับชีวิตจริง

3. การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและ การส่งเสริม การจัดหลักสูตร และ โปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพได้แก่งาน

3.1 การจัดสื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษานักเรียน นักศึกษาเน้นเครื่องมือและกิจกรรมให้ครู ได้เลือกใช้ในการสอน

3.2 การจัดห้องสมุด เป็นที่รวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่ เป็นแหล่งวิทยาการให้นักเรียนนักศึกษา ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

3.3 การนิเทศการสอน เป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุงแก้ไข ปัญหาการเรียนการสอน

4. การวัดผลและประเมินผล กระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการ ตรวจสอบและการวิเคราะห์ผลการเรียน

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. (2545 : 9) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ 6 กลุ่มงานดังนี้

1. งานหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
2. งานบริหารหลักสูตร
3. งานสื่อและนวัตกรรมการเรียน
4. งานวัดและประเมินผล
5. งานนิเทศภายใน
6. งานส่งเสริมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550 : 29 - 51) ได้กำหนดขอบข่าย ภารกิจในการบริหารงาน วิชาการไว้ดังนี้

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตร ท้องถิ่น บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

1.1 วิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

จัดทำไว้

1.2 วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อกำหนดจุดเน้นหรือประเด็นที่สถานศึกษาให้ความสำคัญ

1.3 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาและชุมชนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.4 จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาเพื่อนำไปจัดทำรายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชาเพิ่มเติม จัดทำคำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อจัดประสบการณ์และจัดประสบการณ์และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนประเมินผลและปรับปรุง

2. การวางแผนงานด้านวิชาการ บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

2.1 วางแผนงานวิชาการ โดยการรวบรวมข้อมูลและกำกับ ดูแล นิเทศ และติดตามเกี่ยวกับงานวิชา ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน การประกันคุณภาพภายในมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

3.1 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ทุกสาระการเรียนรู้

3.2 จัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทุกช่วงชั้น ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 ใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้

3.4 จัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้

3.5 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

3.6 ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศของนักเรียนและช่วยเหลือนักเรียนพิการ ด้อยโอกาสและมีความสามารถพิเศษ

4. การพัฒนาหลักสูตรของศึกษา บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

4.1 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นของตนเอง โดย

4.1.1 จัดให้มีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมและเป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนอื่น

4.1.2 จัดทำหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข

4.1.3 จัดให้มีวิชาต่าง ๆ ครอบคลุมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ

4.1.4 เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาให้สูงและลึกซึ้งมากขึ้นสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ การศึกษาด้านศาสนา ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศ ผู้บกพร่อง พิการและการศึกษาทางเลือก

4.1.5 เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและโลก

4.2 สถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตรการจัดการกระบวนการเรียนรู้การสอนอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนตามกลุ่มเป้าหมายพิเศษ

4.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษา

4.4 นิเทศ ติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และรายงานผลให้สำนักงานเขตรับทราบ

รัชชชัย สิงห์จันทร์. (2551 : 13) ได้สรุปขอบข่ายของงานวิชาการประกอบด้วย 7 งาน คือ

1. งานบริหารหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. งานพัฒนาคุณภาพครู
3. งานการจัดการเรียนการสอน
4. งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
5. งานห้องสมุด
6. งานนิเทศภายในโรงเรียน
7. งานการวัดผลประเมินผลการเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552 : 6 - 7) ได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจงานบริหารวิชาการ ไว้ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. ด้านการวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
4. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. ด้านการนิเทศการศึกษา
8. ด้านการแนะแนวการศึกษา
9. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
10. ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั้ว องค์กร

หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

วรรณวิสา สุชินัย. (2552 : 24) สรุปว่า งานวิชาการมีขอบข่ายกว้างขวางทั้งในด้านหลักสูตร โดยทั่วไป ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้การวัดผลประเมินผล และเทียบ โอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษารวมทั้งการติดตาม และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานด้านต่าง ๆ

การดี อนันต์นำวี. (2553 : 281) สรุปว่า ขอบข่าย/ภารกิจการบริหารงานวิชาการมีดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และเทียบ โอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั้ว องค์กร

หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

สุกฤตา เกตานนท์. (2555 : 23) สรุปว่า งานบริหารวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงาน โรงเรียน ซึ่งผู้บริหารครู และบุคลากรจะต้องให้ความสำคัญต่องานบริหารวิชาการและดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพงานบริหารวิชาการเป็นงานที่มีขอบข่ายครอบคลุมกว้างขวาง ตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพในสถานศึกษา และการส่งเสริม สนับสนุนประสานความร่วมมือกับบุคคล ครอบครัวยุ ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรศึกษา
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบ โอนผลการเรียน
4. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. ด้านการนิเทศการศึกษา
8. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันและอนาคต เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หลักสูตรสถานศึกษามุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล สาระของหลักสูตรมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม ครูผู้สอนปรับบทบาทเป็นผู้จัดการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา จัดบรรยากาศเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ จัดแหล่งการเรียนรู้ทุกรูปแบบให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดสื่อเทคโนโลยีมีความทันสมัยและทั่วถึงมากขึ้น และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเรียนรู้มากขึ้น

ในทางปฏิบัติแล้วสถานศึกษาแต่ละแห่ง อาจะกำหนดขอบข่ายงานวิชาการแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของสถานศึกษาแต่ละแห่ง สำหรับสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 นั้น ได้ยึดตามแนวทางการพัฒนางานวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการ ไว้ 12 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 : 28 - 29) ดังนี้ คือ

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สารแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม ชุมชน และท้องถิ่นการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรให้เหมาะสม ติดตาม

การใช้หลักสูตร ปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตร ไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546 : 1272) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประมวลวิชาและกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนด ไว้ในการศึกษา เพื่อประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

ศรายุทธ เชื้ออัญ. (2552 : 11) สรุปรว่า หลักสูตร คือ มวลความรู้ที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ซึ่งมีความจำเป็นที่สถานศึกษาต้องจัดและพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพในแต่ละด้านทั้งความรู้และประสบการณ์ สามารถนำเอาสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ไปปรับใช้ได้ทั้งในและนอกห้องเรียน

สันติ บุญภิรมย์. (2552 : 43) สรุปรว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งกิจกรรมทางวิชาการและกิจกรรมอื่น ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้เป็นหลักการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียน ได้บรรลุ ไปตามความมุ่งหมายของการศึกษาแต่ละระดับ แต่ละประเภท

ธีรศักดิ์ อาษา. (2554 : 17) สรุปรว่า หลักสูตร หมายถึง แผนการจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนมีพัฒนาการเป็นไปตามเป้าหมายที่พึงประสงค์

อัจฉริยา ครีမ်ค่างพลู. (2554 : 19) สรุปรว่า หลักสูตร หมายถึง ข้อกำหนดและแนวทางในการจัดประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อมุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียนให้มีความรู้และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่สังคมต้องการ

ศิรินุกูล ดีสวัสดิ์. (2555 : 25) สรุปรว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ ความรู้ต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาจนสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากที่กล่าวมาพอสรุปว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ตามที่สถานศึกษาจัดให้กับผู้เรียน ได้เรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียน ได้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พัฒนาผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความเจริญงอกงาม พัฒนาตนเองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนที่มีคุณภาพในอนาคต ไปในแนวทางที่กำหนดตามเจตนารมณ์ของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย หลักการ โครงสร้างเนื้อหาสาระ ระยะเวลาเรียน กิจกรรม ประสบการณ์และประเมินผลการเรียน

ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรมีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา ซึ่งจะนำมาซึ่งการพัฒนาประชาชนในประเทศได้มีนักศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้หลายท่านดังนี้

สุนีย์ ภูพันธ์. (2546 : 17) สรุปรว่า ความสำคัญของหลักสูตร ไว้ว่า หลักสูตรเป็นองค์ประกอบ อันสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรจะเป็น โครงร่างกำหนดไว้

ว่าจะให้เด็กได้รับประสบการณ์อะไรบ้าง จึงจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กและสังคม หลักสูตรเป็นแนวทางที่จะสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้หลักสูตรยังเป็นเครื่องชี้ให้เห็น โฉมหน้าของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นอย่างไรอีกด้วย ในการจัดการศึกษาที่จะบรรลุเป้าหมายได้นั้น ต้องอาศัยหลักสูตรเป็นเครื่องมือนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ถ้าปราศจากหลักสูตร การจัดการศึกษาจะไม่มีวันสำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ได้เลย หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการศึกษาทีเดียว

จากความสำคัญของหลักสูตรดังกล่าว พอสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นเสมือนเบ้าหลอมพลเมืองให้มีคุณภาพ
2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษา
3. หลักสูตรเป็น โครงการและแนวทางในการให้การศึกษา
4. ในระดับโรงเรียนหลักสูตรจะให้แนวปฏิบัติแก่ครู
5. หลักสูตรเป็นแนวทางการส่งเสริมความงอกงามและพัฒนาการของเด็กตามจุดหมายของการศึกษา
6. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่า ผู้เรียนและสังคมควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่จะเป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรง
7. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า เนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่จะช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่น เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม
8. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า วิธีการดำเนินชีวิตของเด็กให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและผาสุกเป็นอย่างไร
9. หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียน ในอันที่จะอยู่ร่วมในสังคม และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและชาติบ้านเมือง

สันติ บุญภิรมย์. (2552 : 44) สรุปว่า การให้การศึกษาแก่ประชาชนพลเมืองของประเทศเป็นการให้การศึกษาแก่ทุกคน โดยภาพรวมคือให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาตามสมควรแก่อัธภาพ ซึ่งประชาชนในประเทศมีหลายกลุ่มเช่น เด็ก วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ เป็นต้น ดังนั้น การให้การศึกษาจะต้องแตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมกับวัยที่เรียกว่า “พัฒนาการเด็ก (Developmental Task) ความแตกต่างของการให้การศึกษาแก่บุคคลแต่ละวัย” กำหนดระดับความยากง่ายออกมาเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ซึ่งมีความสำคัญดังนี้

1. หลักสูตรเป็นตัวกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละระดับ เช่น หลักสูตรระดับปฐมวัย หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรระดับอุดมศึกษา เป็นต้น

2. หลักสูตรช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย
3. หลักสูตรเป็นตัวชี้วัดความเจริญงอกงามของผู้เรียนที่มีความสัมพันธ์
ต่อเนื่องกันไป
4. หลักสูตรเป็นตัวชี้หน้าในการรวบรวมเนื้อหาสาระของรายวิชาที่ผู้สอน
นำมาใช้สอนผู้เรียนให้ครบตามหลักสูตรที่ต้องการ
5. หลักสูตรเป็นตัวบ่งบอกถึงพฤติกรรมที่คาดหวังที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน
6. หลักสูตรช่วยให้ผู้สอนได้ดำเนินการสอนได้ถูกทาง ไม่หลงประเด็น
7. หลักสูตรเป็นเครื่องมือของผู้บริหารการศึกษา เพื่อใช้สำหรับการติดตาม
ควบคุม และประเมินผลทางวิชาการของสถานศึกษา
8. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการที่แปลความมาจากความมุ่งหมายของ
การจัดการศึกษาให้แก่พลเมืองของประเทศ
9. หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคนให้สอดคล้องกับการ
พัฒนาประเทศในอนาคต การจัดการศึกษาให้แก่พลเมืองของประเทศ ผู้มีหน้าที่ในการจัดการศึกษา
นอกจากมีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษาอย่างถ่องแท้แล้ว ในขั้นตอนต่อไปต้องแสวงหา
หลักสูตรที่ดีและเหมาะสมกับคนแต่ละกลุ่ม โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคน
ให้ไปสู่สังคมที่พึงประสงค์ต่อไป

กฤษฏีสารวดี ยองโยกฤษฎา. (2554 : 15) สรุปว่า หลักสูตรมีความสำคัญเนื่องจาก
เป็นโครงร่างที่กำหนดไว้ว่าจะให้เด็กได้รับประสบการณ์อะไรบ้างจึงจะเป็นประ โยชน์ต่อเด็กสังคม
นอกจากนี้หลักสูตรยังเป็นเครื่องชี้ให้เห็น โฉมหน้าของสังคมในอนาคตว่าเป็นอย่างไรอีกด้วย

บุญนำ เทียบฤทธิ์. (2555 : 11) สรุปว่า หลักสูตรมีความสำคัญ เพราะหลักสูตรเป็น
หัวใจของการศึกษา หลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมาย
ประสบผลสำเร็จ เพราะฉะนั้นหลักสูตรจึงเปรียบเหมือนแผนผังในการวางแผนของการศึกษาไว้
ล่วงหน้าจะเห็นได้ว่าการศึกษาคือเป็นความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับชีวิต เพราะการศึกษาเป็น
พื้นฐานที่สำคัญในการสร้างความเจริญให้แก่มนุษย์ ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา
สภาพสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน หลักสูตรการเรียนการสอนย่อม
ต้องมีความสอดคล้องและยืดหยุ่นตามสังคมที่เปลี่ยนไป เพื่อจะได้พัฒนาการเรียนการสอนให้
สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตได้

สรุปว่า หลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา เพราะเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็น
แนวทางในการจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียน แนวทางในการพัฒนาสังคมไทย และช่วยให้ครูมีทิศทาง

ในการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาชาติ ผู้บริหารจึงให้ความสำคัญในด้านการบริหารหลักสูตรเป็นอันดับแรก

องค์ประกอบของหลักสูตร

นักการศึกษานักวิชาการหลายท่าน ได้แสดงถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้แตกต่างกัน เช่น

ธำรงค์ บัวศรี. (2542 : 8) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา หมายถึง สิ่งที่รัฐต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา
2. จุดหมายของหลักสูตร หมายถึง ผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบจากหลักสูตรไปแล้ว
3. รูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร หมายถึง ลักษณะและแผนผังที่แสดงการแจกแจงวิชา กลุ่มวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์
4. จุดประสงค์วิชา หมายถึง ผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นไปแล้ว
5. เนื้อหา หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทักษะ และความสามารถที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ
6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้มีทักษะและความสามารถ หลักการที่ได้เรียนรู้เนื้อหาที่กำหนดไว้
7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้
8. การประเมินผล หมายถึง การประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตร
9. วัสดุและสื่อการเรียนการสอน หมายถึง เอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นฟิล์ม ซีดี วีดิทัศน์ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เทคโนโลยีการศึกษา และอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

สุนีย์ ภูพันธ์. (2546 : 13 - 14) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร คือ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หมายถึง ความตั้งใจหรือความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้นตัวผู้ผ่านหลักสูตร

2. เนื้อหา หมายถึง การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งคาดว่าจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ โดยได้ดำเนินการตั้งแต่การเลือกเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนลำดับเนื้อหาสาระ พร้อมทั้งกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสม

3. การนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่

3.1 การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การจัดทำวัสดุหลักสูตร เช่น คู่มือครู เอกสารหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ แนวการสอนและแบบเรียน เป็นต้น

3.2 การจัดเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรและสิ่งแวดล้อม เช่น ห้องเรียน โต๊ะ เก้าอี้ วัสดุอุปกรณ์ในการเรียน จำนวนครู และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

3.3 การดำเนินการสอน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดของขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้เพราะการใช้หลักสูตรจะให้ได้ผลขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการสอนของครู

กฤษฎีสารวาทิ ของโยกฤษฎา. (2554 : 16) องค์กรประกอบของหลักสูตรมี 4 อย่าง ได้แก่ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือมวลประสบการณ์และการประเมินผลซึ่งองค์ประกอบแต่ละอย่างมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

บุญนำ เทียบฤทธิ์. (2555 : 14) กล่าวสรุปว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบ คือ จุดหมายและจุดประสงค์ เนื้อหาสาระและประสบการณ์ ปรัชญา เป้าหมายคุณลักษณะผู้เรียนที่คาดหวัง มาตรฐานด้านเนื้อหาและการประเมินการปฏิบัติ กลุ่มสาระวิชา วิธีสอนโดยใช้เทคโนโลยี หน่วยการเรียนรู้ วัสดุการสอน และการบูรณาการเนื้อหาสาระต่าง ๆ และการประเมินผล

สรุปว่า องค์ประกอบหลักสูตร ควรประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สถานศึกษาร่วมกันพิจารณาเห็นว่า เป็นสิ่งที่ขาดมิได้ และทำให้หลักสูตรที่จัดขึ้นนั้นมีความสมบูรณ์ ครบถ้วนตั้งแต่เริ่มต้นในการใช้หลักสูตร ไปจนถึงสิ้นสุดการใช้หลักสูตร โดยควรจัดให้เป็นระบบ เป็นขั้นตอน เพื่อให้สะดวกต่อการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้

แม้หลักสูตรจะมีความสำคัญมากมาาก็ตาม แต่หากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายปล่อยให้ เป็นเพียงข้อความที่อยู่ในคู่มือหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็ย่อมมีอุปสรรคความสำเร็จขึ้นได้

ทับทิม ปาเงิน. (2552 : 16) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนหนึ่งในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งดำเนินการสำเร็จได้ตามเป้าหมายหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารหรือครูผู้สอนต้องรู้จักหลักการและวิธีใช้ของหลักสูตร การรู้หลักการของหลักสูตรในฐานะผู้ใช้ ย่อมแตกต่างจากผู้สร้าง

หรือผู้พัฒนาหลักสูตร แต่ละคนต้องศึกษาให้เข้าใจว่าตนอยู่ในฐานะใดของการพัฒนาหลักสูตรและระดับใดด้วย

สันติ บุญภิรมย์. (2552 : 50 - 51) กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ หลายประการ เป็นศูนย์รวมความหวังว่าเมื่อนำเอาหลักสูตรที่สร้างขึ้น ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ผลผลิตก็คือผู้เรียนจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและเข้าใจวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข

สิรินุถ ดิสวัสดิ์. (2555 : 27) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จได้นั้น ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร บุคลากร หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องรู้และเข้าใจในเรื่องหลักสูตรอย่างลึกซึ้งเพื่อสามารถนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนให้มากที่สุดนั่นเอง

สรุปว่า หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการศึกษาเพราะการศึกษาจะบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญคือ การบริหาร ดังนั้นผู้บริหารและครู จึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการที่จะทำหลักสูตรบังเกิดผลตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ กล่าวคือ นอกจากต้องมีความรู้ความเข้าใจในจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตรอย่างดีแล้ว จะต้องสามารถนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จด้วย ดังนั้นผู้บริหาร และครู จำเป็นต้องศึกษาหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตรให้เข้าใจในหลักการ จุดมุ่งหมายและ โครงสร้างของหลักสูตรอย่างลึกซึ้ง แจ่มแจ้งสามารถปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาจจัด ให้มีการประชุมทางวิชาการ เพื่อระดมความคิดสร้างสรรค์และแก้ปัญหาาร่วมกัน นิเทศ ภายใน โรงเรียนเพื่อช่วยเหลือตามความต้องการของครู จัดให้มีเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรอื่น ๆ วัสดุ สื่อ การเรียนการสอน เพื่อพัฒนาหลักสูตรในทุก ๆ ด้านและการสร้างขวัญกำลังใจแก่ครู ตลอดจนมีส่วนร่วมให้ความคิดเห็นต่อผู้บริหารระดับสูงการปรับปรุงหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร

สุนีย์ ภูพันธ์. (2546 : 159) สรุปว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการหรือขั้นตอนของการตัดสินใจเลือกการเรียนการสอนที่เหมาะสม หรือเป็นที่รวบรวมของทางเลือกที่เหมาะสมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน จนเป็นระบบที่สามารถปฏิบัติได้

เสาวลักษณ์ สงวนไพร. (2551 : 28) สรุปว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การออกแบบและจัดทำหลักสูตรขึ้นมาเพื่อให้มีความเหมาะสมกับชีวิตและปัญหาของผู้เรียนและสังคม

ศุภมิตร นามทอง. (2552 : 24) สรุปว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เอง ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถทักษะ ทักษะคิด และพฤติกรรมต่าง ๆ อันพึงประสงค์ของสังคม ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ อันจะทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จัดให้มีวิชาต่าง ๆ ครบถ้วนตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด เพิ่มเนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และโลก จนทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจนสามารถวัดผลประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจสรุปว่า การพัฒนาหลักสูตร เป็นการปรับเปลี่ยนบางส่วน ของหลักสูตรแกนกลาง เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสอดคล้องกับชีวิตของผู้เรียน สภาพของชุมชน และสังคม และการพัฒนาหลักสูตรนั้นจะต้องคำนึงถึงหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่ตั้งไว้

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546 ข : 34) ได้กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สาระแกนกลางกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสถานภาพปัญหาและความต้องการของ สังคมชุมชน
2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และประเมินสถานะภาพสถานศึกษาเพื่อกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายรวมทั้ง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตร สถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยพยายามบูรณาการ เนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม
4. นำหลักสูตร ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการการใช้หลักสูตร ให้เหมาะสม
5. นิเทศการใช้หลักสูตร
6. ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร
7. ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

ชัชฎาภรณ์ ไชยฤทธิ. (2554 : 37) สรุปว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยที่ไม่เคยมีหลักสูตรนั้นมาก่อน และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น ทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชาการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้

จากแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาดังกล่าวมาจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารจะต้องสนับสนุนให้ครูมีความรู้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมชุมชนมีส่วนร่วมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมสถานศึกษามา บริการแก่ครูร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของโรงเรียนเพื่อกำหนดควิสัยทัศน์ของโรงเรียน ประเมินการใช้หลักสูตร ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร และนำผลการประเมินมาพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และดำเนินงานตามวัตถุประสงค์เป้าหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้รักการอ่าน กระบวนการเรียนรู้และนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชน ท้องถิ่นมา มีส่วนร่วมจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม เน้นการปฏิบัติควบคู่กับหลักการและทฤษฎี ในเรื่องนี้นั้นมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีสาระสำคัญที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และมีวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และมีวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ. (2544 : 22) สรุปว่า รูปแบบการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ประกอบด้วย

1. Construct คือการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเองโดยกระบวนการ แสวงหาข้อมูลทำความเข้าใจ คิดวิเคราะห์ ตีความ แปลความหมาย สังเคราะห์ข้อมูล และสรุปความรู้